

яка, в свою чергу, зумовлена суспільно-політичною картиною тогочасних подій. Тож бачимо, що логічно-причинний ланцюг все ж таки виводить будь-яке значення на первинне, традиційне значення слова *війна*.

У досліджуваних творах про АТО ми чітко простежуємо процес ментального сприйняття людиною дійсності, у якій:

ВІЙНА набуває негативного значення, символізуючи зло, безнадійність, велику ймовірність смерті: *Там же війна, і по-всякому можуть обставини складатися...* [8, с. 6]; *Легко розпалити війну, але важко її закінчити* [8, с. 119]; *Війна – це нещастя у збільшеному масштабі* [4, с. 23]; *Звісно, війна є війна* [4, с. 58];

ВІЙНА символізує печаль, розчарування, спустошення: *Навіщо ця війна, і кому вона потрібна? Зіпсувала людям плани, вигнала з домівок і ще не знати, якого горя людям завдась...* [8, с. 146]; *війна налякала багатьох жінок і вони стали неперемірливими* [8, с. 174]; *Вдома вони не уявляли масштаби людських бід. Які принесла українцям неоголошена війна, яку називають чомусь антитерористичною операцією* [8, с. 190]; *Війна погано впливає на всіх* [8, с. 275]; *Учора слухав бесіду двох ополченців, покалічених війною* [4, с. 42];

ВІЙНА сприймається як справа (хоч і негативна), яка приносить прибуток: *Але хтось хоче війни, стимулює її* [4, с. 44]; *Тут можна довго мізкувати, але зрозуміло одне: такі дії – лише на підтримку війни* [4, с. 45]; *Воно й правда: кому війна, а кому мати рідна* [8, с. 250]. Ця приказка вводить у контекст декілька разів, знову ж таки підсилюючи гіркоту і абсурдність воєнної сутності.

Отже, концепт війни, інтуїтивно зрозумілий і загальновідомий, насправді виявляється складним і не таким однозначним при спробі позначення конкретних подій, а сучасні суспільно-політичні перипетії, зокрема в зоні АТО, лише загострюють і ускладнюють це явище. На прикладі опрацьованих художніх текстів чітко бачимо багатоваріантність і багатоаспектність лексеми «війна», яка, зважаючи на час, події, ситуації, набуває нових семантичних значень і конотаційних відтінків, що, як правило, є негативно-оцінного характеру.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вдовиченко Галина. Маріупольський процес: Роман / Г. Вдовиченко. – Харків: «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2015. – 288 с.
2. Венедиктова Л. Н. Концепт «война» в языковой картине мира: сопоставительное исследование на материале английского и русского языков: дис. канд. филол. наук: спец. 10.02.20 «Сравнительно- историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / Л. Н. Венедиктова. – Тюмень, 2004. – 180 с.
3. Макеєв Валерій. 100 днів полону. Або позивний «911»: Роман / В. Макеєв. – Черкаси: Видавець Олександр Третяков, 2015. – 128 с.
4. Павиленис Р. И. Проблема смысла современный логико-философский анализ языка / Р. И. Павиленис. – М.: Мысль, 1983. – 286 с.
5. Полложин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення / М. М. Полложин. – Ужгород: Закарпаття. 1999. – 240 с.
6. Словник української мови: в 11 т. – К.: Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.
7. Стернин И. А. Когнитивная интерпритация в лингвокогнитивных исследованиях / И.А. Стернин // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2004. – №1. – С. 60-70.
8. Фіалко Ніна. Обірвана струна: Роман / Н. Фіалко. – Тернопіль: Богдан, 2016. – 352 с.
9. Шкляр Василь. Чорне Сонце: збірка / В. Шкляр. – Харків: «Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. – 304 с.

Брлінська О.

Науковий керівник – проф. Струганець Л. В.

ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЗЕТНІЙ ПЕРІОДИЦІ

Сьогодні ЗМІ завдяки швидкому і широкому охопленню аудиторії здійснюють величезний вплив на свідомість людей, беруть участь у формуванні суспільної думки та активно віддзеркалюють різні сфери діяльності соціуму, у тому числі медичну сферу. С. Єрмоленко зазначає: «За сучасних умов активні процеси слововживання, вибору форми наголошування тощо найбільшою мірою визначаються мовною практикою ЗМІ. Останні здійснюють найвідчутніший вплив на вироблення узвичаєного мовного стандарту, вони формують і певні мовні смаки, моду на слововживання» [1, с. 7–8].

Одне з пріоритетних завдань держави – створення умов для повноцінного життя людини та забезпечення громадян високоякісною медициною. На жаль, в Україні зараз панує високий рівень захворюваності населення, щораз більшого поширення набувають невиліковні хвороби. Завдання ЗМІ полягає в інформуванні населення про проблеми медицини, загрози для здоров'я і життя людини та наданні порад щодо захисту від небезпечних захворювань. З огляду на це у мові загальноукраїнських та регіональних видань активно задіяна медична термінологія. Незважаючи на те, що науковці вивчали семантико-стилістичні особливості медичної термінології в пресі (Д. Сизонов, Н. Місник, Н. Поліщук), проблема функціонування медтермінів залишається **актуальною**. Це детерміновано динамікою лексико-семантичної системи української мови.

Метою статті є аналіз особливостей функціонування медичних термінів української мови у ЗМІ. Джерельною базою послужили періодичні видання «Україна молода» (всеукраїнська газета) і «Вільне життя» (обласна газета) за 2015-2016 рік.

Медична термінологія є змінною системою, що розвивається водночас із новими технологіями, пристосовується до потреб населення. Науковці зазначають, що «клінічна термінологія розвивається і

нормалізується з урахуванням її національних та міжнародних функцій і визначається специфічною рисою – наявністю переважної кількості термінів іншомовного походження» [2]. У нефархових виданнях наукові терміни потрібно вживати доцільно та якомога зрозуміліше для пересічного читача.

У результаті аналізу газетних статей виокремили найчастотніші медичні терміни. Розподілимо їх на семантичні групи, зокрема такі:

- **назви хвороб та хворобливих станів:** *гіперемія, емфізема, атеросклероз, бронхіт, астма, гайморит, синусит, артрит, остеоартрит, інфаркт, інсульт, аритмія, серцева недостатність, діабет, діабетична ретинопатія, сліпота, діабетична нефропатія, ниркова недостатність, діабетична полінейропатія, інгіопатія* (І з часом у легенях виникають **гіперемія, емфізема**, в печінці пошкоджується функція клітин, що призводить навіть до збільшення холестерину, й виникає **атеросклероз** у судинах серця й мозку (ВЖ, 2015, №38, с. 10); Часто на **бронхіт** скаржаться люди, які мають інші захворювання легень (скажімо, **астму**), а також ті, хто страждають від хронічного **гаймориту (синуситу)** (УМ, №004, 13.01.2016); Висока вологість повітря підсилює больові відчуття при **артритах і остеоартритах** (УМ, №004, 13.01.2016); За словами лікарів, **інфаркт** може «відгукнутися» **інсультом, аритмією, серцевою недостатністю** (УМ, №006, 19.01.2016), У дітей з **діабетом** найчастіше розвиваються такі хронічні ускладнення, як **діабетична ретинопатія** (основна причина сліпоти), **діабетична нефропатія** (пусковий механізм **ниркової недостатності**), **діабетична полінейропатія та інгіопатія** – ураження судин та нервових волокон (УМ, №145, 15.11.2016);

- **назви частин тіла, пов'язані із захворюванням:** *ноги, серце* (За словами лікарів, **інфаркт** може «відгукнутися» **інсультом, аритмією, серцевою недостатністю, стати причиною утворення тромбів у ногах або в серці, спровокувати розвиток аневризми** (УМ, №006, 19.01.2016);

- **назви приладів та засобів лікування:** *кардіограф* (Новий **кардіограф** може відразу діагностувати **інфаркти, гострі коронарні стани, патології** (ВЖ, 2015, № 37, с. 6);

- **назви різних медичних явищ, процесів:** *ремісія, рецидив, трансплантація* (Один із підступних прийомів діабету – «показова» фаза **ремісії** (УМ, №145, 15.11.2016); **Гострі рецидиви** хвороб за холодної пори року не тільки важко лікувати – вони можуть обернутися серйозними ускладненнями (УМ, №004, 13.01.2016); У ході зустрічі з лікарями та студентами президент Польщі нагадав, що **трансплантація** не може існувати без донорів (УМ, №012, 29.01.2016);

- **назви медичних препаратів:** *парацетамол, ібупрофен, судинозвужувальні краплі, регідрація, антибіотики, муколітики* (Отже, коли в хаті є дитина, в аптечці має бути тільки **парацетамол** або **ібупрофен, судинозвужувальні краплі та розчини для оральної регідрації** (ВЖ, 2016, №37, с. 5); Найбільша помилка, за словами Зоряни Василювни, – використання **антибіотиків** при вірусних інфекціях (ВЖ, 2016, №37, с. 5); І тому тільки він може призначити **муколітики** (ВЖ, 2016, №37, с. 5);

- **назви осіб за фаховою спрямованістю:** *нейрохірург, лікар-отоларинголог, інфекціоніст* (Після проведення медичного консилиуму, в якому взяли участь **нейрохірурги** з Києва, було прийнято рішення про проведення невідкладної операції (УМ, №145, 15.11.2016); Це одна з найпоширеніших проблем, із якою маленьким пацієнтам доводиться відвідувати кабінет **лікаря-отоларинголога** (УМ, №148, 22.11.2016); Йдеться про затишну лікарняну палату, стурбований погляд **інфекціоніста**, розпачливі зойки «тих, хто не оцінив», увагу, співчуття оточуючих, законний відпочинок із книжкою і банку малинового варення (якщо вона донині актуальна) (УМ, №66, 27.12.2016).

Словниковий склад української мови зазнає постійних трансформацій. У лінгвістиці процес переорієнтації термінологічного статусу лексичних одиниць найчастіше називають детермінологізацією. Закономірно, що частота використання вузькоспеціальних термінів окремої сфери у загальнономовному вжитку залежить від рівня розвитку і поширення галузі. Терміни у текстах неспеціального призначення можуть використовуватись і в прямому, і в переносному значеннях. Первинна номінація притаманна термінам, які не змінюють семантики, співвідносно з дефініцією, тобто реалізують свою пряму функцію. Похідною щодо первинної є вторинна номінація, яка передбачає переосмислення терміна та його вживання в невластивому для нього контексті. Детермінологізовані процеси спостерігаємо перш за все у ЗМІ. У мас-медійних текстах ця якість важлива для так званого «згущення думки та більш точного називання навколишньої реалії» [5, с. 68]. Наприклад: *Категоричний дисонанс: після Ріо спортивні функціонери задумалися над реанімацією спорту* (УМ, №168, 30.12.2016).

Здебільшого похідне нетермінологічне значення має статус переносного. Термін «параліч» у Словнику української мови в 11 томах зафіксовано як «хвороба, що позбавляє який-небудь орган або органи здатності нормально діяти (робити рухи, розмовляти і т. ін.). При паралічі втрачається рухомість певної частини тіла» [4, т. 6, с. 66]. Також додатково наведено приклад уживання терміна в переносному значенні: «втрата здатності до дії, повна бездіяльність» [4, т. 6, с. 66]. Зразок вторинної номінації репрезентує таке речення: *Тернопільщину паралізував аномальний снігопад* (ВЖ, 2016, №89, с. 5).

У текстах ЗМІ для медичного терміна характерною є метафоризація з метою негативного чи позитивного оцінювання явища («від приватизації обленерго народ отримав **геморой**» (УМ, №005, 16.01.2016). Д. Шмельов підкреслює, що «метафорична експансія в першу чергу спостерігається з боку тих слів, які є позначенням

актуальних для носіїв мови предметів і явищ» [6, с. 279]. Досить частими є випадки, коли медичні терміни слугують засобами іронії: *Серцева недостатність чи недостатність совісті?* (УМ, №005, 15.01.2016)

Побутовують серед медтермінів і перифрази, ознаками яких є вторинність номінації, семантична цілісність, синонімічність щодо первинної назви, оцінність, як-от: *Лікарі називають цей період «медовим місяцем»* (період ремісії цукрового діабету) (УМ, №145, 15.11.2016); *Солодка кров руйнуватиме організм* (кров з надлишком глюкози) (УМ, №145, 15.11.2016); *Адже кожна серцева криза так чи інакше послаблює «головний мотор»* (серце) (УМ, №006, 19.01.2016).

У мові сучасних ЗМІ активно використовуються запозичення з інших мов, переважно з англійської. Цей процес можна розглядати двобічно. Так, завдяки вживанню іншомовних слів мова збагачується новими лексичними одиницями. У той же час необдумане вживання чужомовних слів витісняє питому українську лексику, інколи навіть засмічує рідну мову. Л. Симоненко звертає увагу і на прагнення авторів максимально українізувати сучасну медичну термінологію: *илункокишківник* (нормативно – *гастроентеролог*). Наголошує, що «перш ніж упроваджувати новий термін чи відроджувати старий, потрібно твердо зважити його власні мовні характеристики, що можуть як сприяти, так і перешкоджати нормальному функціонуванню терміна» [3, с. 13].

Висновки. Отже, мова сучасних мас-медіа є середовищем активного функціонування термінологічної лексики, зокрема медичної. Вона віддзеркалює багатофункціональність національної мови, зокрема через поширення термінів із різних галузей знань та їхню загальномовну адаптацію. Медична термінологія, що функціонує в українських мас-медіа, може вживатись як у своїй прямій номінації, так і набувати нової семантики, конотативного забарвлення. У текстах про медицину, здоров'я, косметологію медичні терміни використовуються, як правило, у своїй прямій номінації, а в матеріалах, орієнтованих на іншу тематику (політичну, економічну, культурну) медичні терміни найчастіше набувають образного відтінку. Семантико-стилістична трансформація термінів у загальномовному вжитку потребує подальших наукових студій.

Перелік умовних скорочень

ВЖ – газета «Вільне життя».

УМ – газета «Україна молода».

ЗМІ – засоби масової інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмоленко С. Я. Публіцистичний стиль / С. Я. Єрмоленко // Українська мова: Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, В. М. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 501.
2. Місник Н. Про «стан здоров'я» мови медицини / Н. Місник, Л. Симоненко // Електронний ресурс. Режим доступу: http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Wisnyk453/TK_wisnyk453_misnyk.htm
3. Симоненко Л. О. Українська термінографія 90-х років ХХ століття / Л. О. Симоненко // Українська термінологія і сучасність: зб. наук. праць. – К., 1998. – С.228–232.
4. Словник української мови / [І. К. Білодід (гол. ред.) та ін.]. – Т. 1–11. – К. : Наук. думка, 1970–1980.
5. Солганик Г. Лексика газети / Г. Солганик. – М. : Изд-во МГУ, 1981. – 108 с.
6. Шмелёв Д. Н. Современный русский язык / Д. Н. Шмелёв. – М., 1977. – 335 с.

Костюк Ю.

Науковий керівник – проф. Струганець Л. В.

СЕМАНТИЧНІ НЕОЛОГІЗМИ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ ЛЕКСИЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

У сучасному світі, позначеному подією насиченістю, глобалізацією та величезними об'ємами інформації, динамічність мови як основного інструмента комунікації стає найголовнішою її характеристикою. За останні роки українське суспільство пережило знакові, переломні моменти, які детермінували оновлення суспільно-політичної лексики, що об'єднує в собі лексеми, які виражають поняття із галузі соціального, політичного і частково економічного життя народу. Процес неологізації постійно потрапляє у поле зору мовознавців. Лексичні інновації були об'єктом лінгвістичних розвідок К. Городенської, Н. Клименко, Є. Карпіловської, Л. Струганець, О. Стишова, Ж. Колоїз, А. Нелюби, Д. Мазурик, Л. Кислюк та ін. Але неологізація відбувається перманентно, а в суспільно-політичній лексиці у період трансформацій у соціумі – особливо інтенсивно. Тому її вивчення не втрачає актуальності.

Мета статті – семантичний та функціональний аналіз неосемантів у суспільно-політичній лексиці сучасної української літературної мови на матеріалі інтернет-видань за 2012–2017 рр. Джерельною базою слугували публікації в електронних виданнях «Українська правда», «Тиждень», «Експрес» та ін. Вибір зумовлено тим, що мова сучасних ЗМІ (особливо електронних) завдяки масовості, здатності швидко реагувати на зміни в соціумі і, відповідно, в лексиці відіграє найважливішу роль у становленні літературної норми.